

УДК 32:008,,7124”

Мохнюк Р.С. – викладач РДГУ

Формування політичної культури сучасної молоді як психолого-педагогічна проблема

Закон України „Освіта (Україна ХХІ століття)” спрямовує сучасну школу не тільки на національно-культурну підготовку майбутнього громадянина, але й на його орієнтацію в світову культуру.

Гуманістична і культурологічна парадигми висувають нові вимоги до змісту сучасної освіти. Багато учених вважають, що освічена людина – не тільки людина, що знає, але й має творчі здібності, може самостійно приймати відповідальні рішення, вільна в оцінках і судженнях, тобто це людина моральна і культурна (М.Бахтін, Е.Бондаревська, В.Зінченко, В.Смірнов, А.Реан та ін.).

Учені відзначають, що становлення громадянських якостей значною мірою залежить від рівня сформованості правової і політичної культури. А зміна пріоритетів у сфері вищої освіти сприяє підвищенню актуальності проблеми формування політичної культури студентів.

У сучасних наукових дослідженнях, на жаль, не існує одностайного підходу до визначення категорії „політична культура”. Аналіз літератури свідчить, що зазначена дефініція розглядається як:

- форма свідомості і поведінкового прояву особистістю свого існування;
- прояв нормативних вимог або поведінки людини у політиці;
- спосіб або стиль політичної діяльності особистості, що втілює його ідеали, принципи, переконання.

Не вдаючись до детального аналізу цих підходів стосовно визначення даної категорії, можна зробити висновок, що політична культура є складним системним утворенням, яке містить ціннісно-нормативну базу суспільства і виступає важливою передумовою формування та поширення між членами суспільства політичних цінностей та ідеалів.

Політична культура будь-якої людини неможлива без формування політичних знань, потрібних їй незалежно від професійної підготовки або діяльності, оскільки тільки наявні політичні знання дозволяють орієнтуватись у складних політичних проблемах, грамотно будувати свої відносини з владою, брати участь у державотворенні (когнітивний аспект).

Важливим компонентом політичної культури особистості є також визнання кожним громадянином основних гуманістичних цінностей, таких як свобода, гідність, повага та інших, пов'язаних із можливістю надати певну оцінку державоустрою, його політиці, визначити своє місце і роль у країні, сформувати повагу до демократичного порядку, що забезпечується державними й суспільними інститутами (аксіологічний аспект).

Вагомим компонентом політичної культури можна визначити також здатність до прийняття політичних рішень, можливість захисту власних прав і свобод, реалізації своїх інтересів через представницькі інститути (діяльнісний аспект).

Таким чином, політичну культуру особистості можна представити у вигляді таких структурних елементів, як когнітивний, аксіологічний і діяльнісний, що взаємодоповнюють і взаємозалежать між собою.

Отже, для визначення сутності політичної культури, як особистісної характеристики, вважаємо важливим сформованість таких її показників, як:

- знання особистістю прав і обов'язків громадянина України;
- знання політичної символіки і державних ритуалів;
- знання державної мови, історії, культури (*Когнітивний компонент*)
- характер ставлення і розуміння політики держави;
- інтерес до політичних подій і державних процесів;
- оцінка функціонування політичних інститутів (*Аксіологічний компонент*)
- участь у політичній і суспільній діяльності;
- стиль і методи спілкування між політичними опонентами;
- захист прав і свобод (*Діяльнісний компонент*).

Аналіз результатів сучасних досліджень (М.Белецький, А.Толпиго, Л.Бевзенко, В.Хмелько) дозволив виявити особливості політичної культури українського народу. Автори відзначають низький рівень політичної освіченості населення, низький рівень особистісних установок на активну участь в політичних подіях країни, значну правову безграмотність, велику розбіжність у політичних ідеалах і настроях, нестійкість політичних поглядів. Однак, дослідження науковців зазвичай спрямовуються на виявлення і оцінку прояву політичної культури за територіальними ознаками.

Є дослідження, що вказують на зміни, які відбуваються у вікових верствах населення та зазначають відчуження сучасної молоді від політичних подій у державі. Вони відмічають недостатню підготовку молодих людей до самостійного суспільно-політичного життя в нашій країні (М.Добрускін, Г.Новічков, М.Остапенко, О.Петрунько та ін.)

Причинами відчуження молоді від політичної активності, на думку авторів, виступають: інші плани і інтереси; індивідуально-психологічні особливості студентів; небажання брати на себе відповідальність в ситуаціях політичного вибору майбутнього плану розвитку країни; негативне ставлення до політики взагалі тощо. Свою байдужість, як стверджує О.Петрунько, опитувані пояснювали зневір'ям у можливостях свого впливу на владу та політичну ситуацію в країні, розчаруванням у певних лідерах та їх ідеях.

Узагальнюючи результати аналізу цих досліджень, можна зробити висновок, що більшість науковців пов'язують формування політичної культури сучасної молоді з індивідуально-психологічними (особистісні риси, ціннісні орієнтації), соціально-психологічними (вплив близького оточення, закладів освіти, засобів масової інформації), соціально-економічними (стан економіки в країні, рівень економічної забезпеченості особистості) факторами.

Як вважають педагоги-дослідники, підготовка молоді до активного суспільно-політичного життя в нашій країні залишається поки малоефективною. У зв'язку з цим проблема політичної освіти студентів, формування їх політичної культури набуває особливу актуальність і гостроту.

Ми поділяємо думку учених-педагогів і політологів (М.Василік, К.Гаджієва, В.Лавріненко, Б.Ліхачева і ін.) про те, що формування політичної культури молоді вимагає значних конструктивних і системних перетворень не тільки в теорії політичної освіти, але і в змісті, формах і методах його здійснення. Необхідні нові знання про сучасні педагогічні технології які б сприяли оптимізації процесу формування політичної культури особистості студента.

Відповідно до нових підходів до змісту Державних стандартів в галузі освіти, формування політичної культури молоді спрямовано на розвиток нового політичного мислення, готовності до активної участі в становленні і розвитку української держави і громадянського суспільства. Це означає, що вузівська політична освіта повинна створювати умови для формування особистості, вільної в своєму політичному виборі, у визначенні власних політичних позицій, поглядів і переконань, здібної до самореалізації і самовизначення в політики, що має позитивний досвід громадянської поведінки.

Джерельні приписи

1. **Головаха Є.** Ставлення до влади і політичний вибір молоді України / Є.Головаха // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 1. – С. 117-127.
2. **Добрускін М.Е.** Формирование политической культуры студентов / М.Е. Добрускін // Психолого-педагогічна наука і суспільна ідеологія: Матер. методол. семінару АПН України (12 листопада 1998 р.) – К.: Гнозис, 1998. – С. 476-481.
3. **Лісневська А.О.** Рівень соціального інтелекту як фактор політичної активності студентської молоді / А.О. Лісневська // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. – 2003. – Вип. 21 (серія „Психологічні науки”). – С. 115-118.
4. **Новічков Г.В.** Формування політичної культури студентів при вивченні курсу політології / Г.В. Новічков // Проблеми освіти: науково-метод. збірник. – К., 1995. – Вип. 2. – С. 130-137.
5. **Остапенко М.** Політична свідомість студентської молоді в сучасній Україні / М.Остапенко // Нова політика. – 1999. – № 4.
6. **Петрунько О.В.** Мотиви відчуження сучасної молоді України від активної політичної діяльності / О.В. Петрунько // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 1. – С. 98-101.

Резюме

Розглянуто особливості формування політичної культури молоді у сучасних умовах.

Ключові слова: молодь, сучасне українське суспільство, політична культура.

Summary

The features of forming of political culture of young people are considered in modern terms.

Key words: young people, modern Ukrainian society, political culture.